

До разової спеціалізованої вченої ради ДФ 2023-45
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
61024, м. Харків, вул. Пушкінська, 77

ВІДГУК офіційного опонента

Кунєва Юрія Дем'яновича, доктора юридичних наук, професора, професора кафедри конституційного і адміністративного права Національного авіаційного університету на дисертацію Зоріної Оксани Григорівни «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України», на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження. Питання розвитку законодавства щодо переміщення товарів через митний кордон України набуло актуальності в контексті подальшого розвитку напрямів європейської інтеграції України після підписання в 2014 р. Угоди про асоціацію Україна – ЄС, та активізувалась після отримання статусу кандидата на членство в ЄС Україною у 2022 році. Однак, продовжується дуже низька ефективність імплементації положень міжнародних нормативно-правових актів, ратифікованих Верховною радою України в митне законодавство України, зокрема положень Кіотській конвенції, до якої Україна приєдналася у 2006 році та положень Глави IV Розділу IV Угоди про асоціацію України з ЄС, а також Гл. 5 «Митні питання та сприяння торгівлі». Такий стан справ впливає не тільки на якість національного законодавства, але й на стан зовнішньоекономічної діяльності. Це безпосередньо стосується й переміщення ветеринарних препаратів, які відносяться до засобів захисту здоров'я тварин.

З питанням переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України тісно пов'язане й питання законодавчого забезпечення системи контролю якості та безпечності ветеринарних препаратів, яке еквівалентне європейській системі. Крім того, актуальними є проблеми в правовому регулюванні механізму державного регулювання виробництва та обігу ветеринарних препаратів.

Усе це складає низку критеріїв, які безпосередньо впливають на правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України.

Підкреслює актуальність роботи те, що протягом останніх 5 років на ветеринарному ринку України спостерігається зростання незареєстрованих, фальсифікованих і контрабандних ветеринарних препаратів. Така ситуація негативно впливає на здоров'я тварин, здоров'я нації, навколишнє середовище та продовольчу й економічну безпеку держави.

З огляду на вищевикладене та враховуючи оновлений у березні 2023 року Закон України «Про ветеринарну медицину», а також зважаючи на відсутність комплексних монографічних наукових праць із досліджуваної проблематики в науці адміністративного та митного права, та необхідність розвитку митного законодавства в контексті європейської інтеграції України, тема дисертаційного дослідження О. Г. Зоріної є актуальною та своєчасною та має теоретичне і практичне значення.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, достатньою мірою науково обгрунтовані і достовірні. Методологічною основою дослідження здобувача є сукупність методів, способів і прийомів наукового пізнання.

Комплексність дослідження забезпечується системним підходом, що дає можливість розглядати й аналізувати проблеми в єдності їх змісту, природи й правової форми, а також провести наукове дослідження теорії і практики правового забезпечення переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України. Під час дослідження використані такі методи: формально-догматичний, системний, семантичний, гносеологічний та аксіологічний, соціологічний, порівняльно-правовий, статистичний, системно-структурний аналіз.

Інформаційну основу дослідження становлять Конституція України, закони й постанови Верховної Ради України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, накази Міністерства фінансів України, Державної митної служби України, Міністерства аграрної політики та продовольства України інші нормативні акти центральних органів виконавчої влади, узагальнення практики діяльності

митних органів. Використовувалось у дисертації чинне законодавство України, а також митне законодавство зарубіжних країн з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані: акумульовані відповідними структурними підрозділами, вітчизняними й міжнародними організаціями з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон; публікації в періодичних виданнях, а також енциклопедична й довідкова література.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що представлена робота є одним із перших у вітчизняній адміністративній та митно-правовій науці комплексним дослідженням, яке присвячене науково-правовій характеристиці переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон в межах його правового регулювання, напрямків його удосконалення із врахуванням зарубіжного досвіду, зокрема окремих країн ЄС, а також проблем правозастосовної практики.

У результатів дослідження сформульовано та обґрунтовано низку положень, що відрізняються науковою новизною і мають важливе теоретичне та практичне значення. Оцінюючи наукову новизну основних положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити, що у роботі порушенні раніше недостатньо розроблені наукові та практичні завдання, розв'язанням яких дозволило здобувачці отримати якісні результати теоретико-прикладного характеру.

На схвалення заслуговують більшість положень наукової новизни, що виносяться на захист. Насамперед, це стосується формування авторкою таких позицій:

– сформульовано дефініцію поняття «переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон» як виконання сукупності процесуальних послідовних дій відповідними особами та митними органами, які направлені на забезпечення переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон відповідно до встановлених митних правил, які здійснюється визначеними засобами та способами у певному митному режимі;

– визначено адміністративно-правовий статус суб'єктів, які беруть участь у переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон шляхом з'ясування їх місця й ролі, розмежування їх повноважень, на підставі чого запропоновано організаційно-правові форми діяльності таких суб'єктів;

– наукові підходи щодо виокремлення елементів заходів митно-тарифного регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон, до яких віднесені мито, митна вартість, країна походження товарів, українська класифікацію товарів зовнішньоекономічної діяльності;

– перелік критеріїв класифікації суб'єктів, які беруть участь при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон залежно від компетенції: (1) суб'єкти, які наділені державно-владними повноваженнями у такому переміщенні (посадові особи Держмитслужби України й інші державні органи та їх посадові особи, що мають повноваження у сфері митних відносин щодо ветеринарних препаратів); (2) суб'єкти, які не наділені державно-владними повноваженнями з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон (фізичні та юридичні особи, які переміщують ветеринарні препарати через митний кордон; особи, які працюють у цій сфері на підставі дозволів Держмитслужби України та надають послуги у цій сфері; особи, які здійснюють допоміжну роль при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон (однак є учасниками митних правовідносин щодо ветеринарних препаратів).

Заслуговує на позитивну оцінку також й інші виділені здобувачкою позиції наукової новизни, а саме:

– підходи до визначення підстав та змісту адміністративної відповідальності за порушення митних правил при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон, що дозволило виокремити ознаки відповідних складів адміністративних проступків, здійснити їх характеристику, з'ясувати їх особливості його елементів;

– наукові підходи до характеристики поняття та визначення переліку критеріїв виділення форм міжнародного співробітництва при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон;

– узагальнення нормативно-правових актів, які регламентують переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон залежно від: та охарактеризовано їх зміст: залежно від змісту правових приписів нормативно-правових актів, залежно від різновидів ветеринарних препаратів як категорії митних правовідносин та належності зафіксованих правових норм, за рівнем юридичної сили;

– обґрунтування напрямів удосконалення переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон в контексті інтеграції України до ЄС, проблем правозастосування, із використанням позитивного зарубіжного досвіду таких країн як Німеччини, Канади, Ісландії, Італії, Великобританії, Хорватії, Румунії, Аргентини, Бразилії з аргументуванням можливості й доцільності його використання в Україні. Дисертація складається зі змісту, вступу, трьох розділів, що містять дванадцять підрозділів, висновків до них, списку використаних джерел та додатків.

У першому розділі **«Теоретико-правова характеристика порядку переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України»**, який містить чотири підрозділи, присвячені дослідженню наукових підходів з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон, розкриттю статусу ветеринарних препаратів як категорії митного права, з'ясуванню сутності основних категорій митного права щодо ветеринарних препаратів, аналізу та характеристиці принципів переміщення досліджуваного товару (с.18-71).

Запропоновано митні правовідносини щодо ветеринарних препаратів розуміти як сукупність суспільних відносин, в яких їх суб'єкти є взаємопов'язані та взаємодіють шляхом здійснення суб'єктивних прав і обов'язків, що виникають у зв'язку із переміщенням ветеринарних препаратів через митний кордон та врегульовані нормами митного права, а також виділено елементи структури таких

правовідносини: суб'єкт, об'єкт, суб'єктивні права і юридичні обов'язки учасників цих митних правовідносин щодо ветеринарних препаратів (с.71).

Авторкою доведено, що до елементів правового регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України слід віднести: правотворчість, правозастосування, правове виховання, норми митного права, митні відносини, акти тлумачення й реалізації норм митного права, правову свідомість і правову культуру (с.72).

У другому розділі **«Організаційно-правовий механізм переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України»**, який містить п'ять підрозділів, охарактеризовано адміністративно-правовий статус суб'єктів, які беруть участь у такому переміщенні та їх компетенцію (с.75-92), розкрито форми та методи митного контролю та процедури митного оформлення (с.93-116), застосування заходів митно-тарифного та нетарифного регулювання, підходи до їх класифікації (с. 117-127), підстави адміністративної відповідальності за порушення митних правил у цій сфері (с.128-135).

Авторка описує специфіку застосування системи аналізу та управління ризиками при організації процедур митного контролю ветеринарних препаратів (с. 107-111).

Зроблено висновок, що до основних заходів нетарифного регулювання при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон слід віднести: ліцензування імпорту, експорту ветеринарних препаратів; заборона ввезення громадянам ветеринарних препаратів; сертифікація ветеринарних препаратів при їх імпорті та експорті; дозволи державних органів та проведення заходів офіційного контролю; державна реєстрація ветеринарних препаратів, вимоги до їх упаковки та маркування тощо (с. 137).

Запропоновано заходи нетарифного регулювання при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон за їх напрямком розподілити на

групи: імпорт ветеринарних препаратів, експорт ветеринарних препаратів, а також транзит ветеринарних препаратів (с. 137).

Доведено, що адміністративна відповідальність за порушення митних правил при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон є різновидом юридичної відповідальності. Автором виділено ознаки митного правопорушення ветеринарних препаратів при переміщенні їх через митний кордон. Піддано аналізу зміст ст. 471 ст. 472, ст. 473; ст. 474, ст. 476, ст. 480 МК України, а також ст. 483 – 485 МК України. (с.128–135).

Третій розділ **«Міжнародне співробітництво та напрямки удосконалення законодавства, що регламентує переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України»** містить три підрозділи (с.139–167). З'ясовано, що належне та ефективне міжнародне співробітництво при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон здійснюється в певних формах, способах та здійснюватися повинно на чітких правових підставах.

Проведено аналіз основних міжнародних документів, які визначають важливий вплив на переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон. Здійснено аналіз міжнародних угод про адміністративну допомогу та співробітництво в митних справах, які охоплюють види міжнародного співробітництва при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон. Охарактеризовано Угоди про співробітництво в галузі ветеринарної медицини, у яких висвітлені питання пов'язані із ввезенням чи вивезенням ветеринарних препаратів або їх транзитом із такими державами як Словацькою Республікою, Чеською Республікою, Федеративною Республікою Німеччина та ін. З'ясовано досвід правового регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон таких країн як Німеччини, Канади, Ісландії, Італії, Великобританії, Хорватії, Румунії, Аргентини, Бразилії та ін.

Встановлено, що здійснення процедур митного контролю після митного оформлення та випуску ветеринарних лікарських засобів у вільний обіг в різних

країнах світу мають свої особливості за методологічними, інституційними й організаційними ознаками. У більшості країн для імпорту ветеринарних препаратів потрібний спеціальний дозвіл на імпорт таких засобів. Слушним є більшість пропозицій О.Г. Зоріної щодо напрямів вдосконалення національного законодавства з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон та проблем правозастосування.

Наукове та практичне значення представленої дисертації є те, що результати роботи можуть бути використані у: *науково-дослідницькій діяльності* – для більш активного розвитку науки митного права як підґрунтя для подальшого наукового вирішення правових проблем з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон (акт впровадження у навчальний процес та науково-дослідну діяльність Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 04.09.2023 року); *правотворчості* – в діяльності компетентних органів при реформуванні митного законодавства, зокрема, при підготовці змін чи доповнень до МК України, до інших законодавчих і підзаконних нормативно-правових актів у цій сфері; *правозастосуванні* – з метою вдосконалення правоохоронними й органами державної влади, митними органами практики використання законодавства з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон (акт впровадження у практичну діяльність Харківської митниці як відокремленого підрозділу Державної митної служби України від 07.09.2023 року; акт впровадження у практичну діяльність Головного управління ДПС у Харківській області від 05.09.2023 року); *навчальному процесі* – під час підготовки відповідних розділів підручників, навчальних посібників, текстів лекцій і методичних рекомендацій з навчальних курсів «Адміністративне право», «Адміністративне судочинство», «Митне право» та «Основи митного права», у процесі їх викладання, а також при розробленні нових навчальних програм спецкурсів/навчальних дисциплін з досліджуваної тематики у Національному юридичного університету імені Ярослава Мудрого (акт впровадження у навчальний процес та науково-дослідну діяльність

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого від 04.09.2023 року); *правовиховній діяльності* – для підвищення рівня правової культури населення, професіоналізму працівників правоохоронних органів, органів державної влади, митних органів, їх посадових осіб.

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача.

Основні положення й результати дисертації викладено у восьми наукових працях, з яких 4 наукові статті, із них 3 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, 1 публікація – у зарубіжному науковому виданні, а також у 4 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.

За результатами аналізу дисертаційного дослідження порушення вимог академічної доброчесності не виявлено. У тексті дисертації здобувачем викладено зміст власних досліджень, а під час використання в роботі наукових результатів, ідей, думок і матеріалів інших авторів, положень чинного законодавства, здійснено посилання на такі роботи.

Зауваження щодо форми та змісту дисертації. В цілому позитивно оцінюючи проведену наукову роботу, необхідно зазначити, що дисертаційне дослідження містить низку положень, які відображають спірні теоретичні позиції або суб'єктивне сприйняття їх авторкою, що спонукає до дискусії з їх приводу, а саме:

1. Досліджуючи здійснення процедур митного контролю при переміщенні ветеринарних препаратів через митний кордон, дисертанткою була здійснена спроба розкриття змісту дефініцій: «митні процедури», «митний режим», «митні формальності», «заходи митного контролю», «митний контроль» та ін. (с.94-99), проте аналізуючи думки науковців авторка не звернула увагу на те, що багато науковців, зокрема Баязітов Л.Р., Бережнюк І.Г., Заза К.А., Кунев Ю.Д. Кунева З.Ю., давно пропонують замінити в МК України поняття «митні режими» на поняття

«митні процедури» з відповідним змістовним забезпеченням, оскільки вони за змістом не відповідають положенням Кіотської конвенції та Митного кодексу ЄС.

2. Позитивним моментом дисертаційного дослідження є розробка авторкою пропозицій щодо проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» (с.210). У запропонованому законопроекті здобувачкою, зокрема передбачено пропозиції щодо доповнення та внесення у п. 57 ст. 4 МК України, у ст. 4 МК України та у ст. 370 МК України, натомість поза межами законопроекту залишились пропозиції щодо доповнень у ст. 70 МК України, які деталізуються у дисертації (с.163). Водночас авторка досліджує у підрозділі 1.3 дисертації принципи переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України, здійснює їх характеристику та надає їх власне визначення, але не вказує чи доцільно їх викласти у якомусь конкретному нормативно-правовому акті та яким чином забезпечити їх реалізацію.

3. Авторка пропонує внести зміни у ст. 370 МК України, яка стосується віднесення окремих незареєстрованих ветеринарних лікарських засобів до категорії «особистих речей» (стор. 165). Загалом така позиція не викликає сумнівів, але вона потребує більшої деталізації, враховуючи велику кількість різновидів ветеринарних лікарських засобів, які мають окрему специфіку при здійсненні митних формальностей під час переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України.

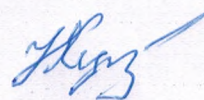
4. Здається дискусійною теза авторки про те, що невирішеною проблемою залишаються підстави та умови ввезення ветеринарних препаратів на митну територію України як гуманітарної допомоги в умовах воєнного стану (стор. 168 дослідження). Хотілось би почути більш детальне обґрунтування зазначеної проблематики.

Разом із тим, висловлені зауваження, насамперед характеризують складність проблеми, що досліджується та істотно не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок. Дисертаційне дослідження О.Г. Зоріної на тему «Правове регулювання переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України» є завершеною самостійною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, які вирішують науково-практичне завдання з питань переміщення ветеринарних препаратів через митний кордон України в межах його правового регулювання. Дисертаційне дослідження відповідає спеціальності та вимогам до її оформлення, які висуваються у Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а дисертантка Зоріна Оксана Григорівна заслуговує на присудження їй ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри конституційного
і адміністративного права
Національного авіаційного університету

Ю. Д. Кунєв

Підпис гр. Кунєв Ю.
з а с в і д ч у
Вчений секретар
Національного авіаційного університету